

SUNUŞ

Immanuel Kant'ın *Ahlakın Metafizikine Temellendirme* eseri kuşkusuz ahlak felsefesinin başat metinlerinden biridir. Hâlen her yıl hakkında onlarca makale ve kitap yazılan, dünyanın her yerinde ahlak felsefesi derslerinde okutulan ve pek çok farklı seviyeden okura ilginç, kışkırtıcı, incelikli ve heyecan verici bir ahlak kuramı sunan bu metin gelecek yıllarda da akademik ve kültürel önemini korumaya devam edecektir.

Kant'ın bu eseri 1785 yılında, *Saf Aklın Eleştirisi*'nin ilk basımından dört yıl sonra yayımlanmış ve yayımlandığı tarihten itibaren tartışılmış, eleştirilmiş, desteklenmiş ve ahlak felsefesinin pek çok alanında ilham verici olmuştur. Elbette bu eser Kant'ın ahlak üzerine yazmış olduğu tek metin değildir ve onun öne sürdüğü ahlak kuramının tamamını teşkil ettiğini söylemek yanlış olacaktır. Bu metnin odak noktası ahlakın temel ilkesinin farklı biçimlerde formüle edilmesi ve ahlakın rasyonel ve seküler zemininin ortaya konulmasıdır.

Kitabımızı planlarken hem Kant'ın bu metnin diğer metinleri arasında nasıl bir yerde durduğuna ilişkin geniş bir perspektif sunan, hem de metnin temel kavramlarını derinlemesine inceleyen daha odaklı çalışmalara yer vermeye özen gösterdik. Amacımız hem Kant'ın bu kısa ama oldukça yoğun metnini daha anlaşılır kılmak hem de ahlak felsefesi alanında açmış olduğu tartışmalara ve düşünce yollarına işaret etmektir. Bu amaç doğrultusunda eleştirel kılavuz dizisinin fikri mimarları Gökhan Savaş ve Sefa Melih Akgün, Türkiye Kant Topluluğu'nun bütün bileşenleri ile birlikte düşünüp hareket ederek konuları ve yazarları belirlediler. Ben de Eleştirel Kılavuz dizisinin bu ilk kitabına editör olarak katkı sunmaya çalıştım.

Eleştirel kılavuzumuz *Ahlakın Metafiziğine Temellendirme* eserinin Önsöz kısmına dair Hakan Çörekçioğlu'nun kaleme aldığı yazı ile başlıyor. Bu yazı kılavuza konu olan metnin Kant felsefesindeki yerini Kopernik Devrimi bağlamında ele alırken Kant'ın metinde kullanacağı temel kavramlara ilişkin derinlemesine bir inceleme yürütmektedir. Bunun yanı sıra yazıda Kant'a göre felsefenin ve bilimin çeşitli dallarının tasnifine ilişkin tartışmalar ve Kant'ın ahlak felsefesinin pedagojik ve popüler yönü de masaya yatırılmaktadır.

İkinci yazıda Merve Ertene istenç kavramını ele almaktadır. Bu merkezi kavramı hem oldukça detaylı bir tarihsel arka plan hem de Kant literatüründeki tartışmalar ışığında ele alan yazarımız, Kant'ın bu kavrama dair yaklaşımının hem ahlaki hem de siyasi imalarını gün yüzüne çıkarıyor. Yazının merkezinde istenç ve isteme arasındaki bağlantı, istencin özgürlüğü ve Kant'ın farklı eserleri üzerinden istenç kavramına dair kapsamlı bir inceleme yer alıyor.

Üçüncü yazı Özlem Duva tarafından kaleme alınmış olup *Temellendirme*'de rasyonel ve empirik ben sevgisi ayrımının izini sürmektedir. Yazar bu izlekten hareketle Kant'ın ben sevgisi anlayışına dair kalıplaşmış bazı eleştirilerin niçin yanlış olduğunu ortaya koymakta ve doğal güdülerimiz, duygularımız ve motivasyonlarımız ile ahlak arasında Kant'ın kurmaya çalıştığı incelikli bağ gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda Kant'ın duygulanımlara ilişkin yaklaşımını ve ona yöneltilmiş olan eleştirileri birlikte değerlendirmektedir.

Editörlüğünü yürütmüş olduğum bu kitabın dördüncü yazısını ben kaleme aldım ve *Temellendirme*'nin en merkezi kavramlarından biri olan "akıl sahibi varlık" kavramını hem *Saf Akıl Eleştirisi*'ndeki sistemlilik, *a priori*lik, spontanlık ve özgürlük kavrayışları üzerinden hem de kılavuzun konu edindiği metindeki amaçlılık ve değerlilik görüşleri üzerinden inceledim. Kant niçin ahlakın temel ilkesinin yalnızca insanlar için değil, bütün akıl sahibi varlıklar için geçerli olmasını gerektiğini ileri sürdü? Akılla donatılmış olmak bir varlığın niçin mutlak anlamda değerli kılıyor? Bu ve benzeri soruları hem metni yakından okuyarak ve hem de bu metnin Kant'ın genel felsefi girişimi içerisinde konumlandırarak cevaplamaya çalıştım.

Kılavuzumuzda yer alan beşinci yazı “İcap, Emir, Hipotetik ve Kategorik Emir” başlığını taşıyor. Seniye Tilev’in kaleme aldığı bu yazıda Kant’ın ahlak felsefesinin başat kavramlarından biri olan emir (buyruk/imperatif), iyi irade, koşulluluk/koşulsuzluk ayrımı ve iradenin pratik dünyada tezahür etmesi üzerinden inceleniyor. Son kısımda ise tartışma, Kant’ın ahlak felsefesi için gerekli gördüğü soyutlama düzeyinin ne ölçüde gerçekçi ve geçerli olabileceği meselesine bağlanıyor.

Eleştirel Kılavuz’un dizi editörlerinden Gökhan Savaş’ın kaleme aldığı “Temellendirmeden Tamamlamaya: Metafiziğin Arki-tektoniğini Yeniden Yorumlamak” başlıklı altıncı yazıda, Kant’ın *Temellendirme*’de ahlak ile hukuk arasındaki irtibatı sağlamak adına giriş yaptığı noktadan başlayarak, ahlak–adap–hukuk üçlüsünü tam uyumlulukla bir araya getirebilmek için “Üç Zamir Metodu” ismini verdiği yöntemiyle Kant’ın temellerini attığı eserden, projesini tamamladığı asıl esere değin bağlantının nasıl kurulabileceğine ilişkin kendi yorumunu ortaya koyuyor.

Yedinci yazıda Zeynep Savaşçın, rasyonel doğanın kendinde bir amaç olması düşüncesini ve bu düşüncenin hem ahlaki hem de siyasi imalarını irdeliyor ve Kant’ın diğer metinleri ile *Temellendirme* arasındaki kavramsal ve ilkesel bağlantıları ele alıyor. İnsanın kendinde amaç olmasından hareketle Amaçlar Krallığı formülasyonuna nasıl ulaşıldığını açıklayan bu yazı, Kant’ın görüşlerinin günümüzdeki yansımalarına ilişkin güncel bir değerlendirmeye de yer veriyor.

Sekizinci yazıda Eleştirel Kılavuz’un dizi editörlerinden Sefa Melih Akgün, transandantal felsefeye bütünlükçü yaklaşarak Kant’ta köken itibarıyla iki farklı duygu türü olduğunu, çıkar ve deruni duygular kavramlaştırmasıyla ileri sürüyor. Yazar, söz konusu duygu türlerinin asli farkını iç ile dış ilişkisinde ve zamanla kurdukları bağda olduğunu iddia ederek düşünce tarihinde Kant’a yöneltilelen biçimcilik suçlamalarının aksine transandantal felsefede örtük bir duygular teorisinin varlığını tartışmaya açıyor.

Kılavuzumuzun son yazısında Toros Güneş Esgün, Kant’ın ahlak metafiziğinin olası bir kaderci metafiziğe nasıl karşı çıkabi-

leceğini göstermek adına *Temellendirme* metnine sistematik bir biçimde yedi tane soru yöneltiyor. Kapanış yazısına uygun olarak bu metin Kant'ın *Temellendirme*'de izlediği şaşırtıcı stratejiyi ortaya koyarken, ikincil literatürde hem Kant'ı eleştiren hem de onun yanın-da saf tutan filozofların görüşlerini ele alarak Kant'ın ahlak felsefesine kapsamlı bir bakış sağlıyor.

Kitap boyunca Kant'ın külliyatındaki eserlere yapılan atıflar-da, Prusya Kraliyet Bilimler Akademisi'nin hazırladığı *Akademie-Ausgabe* (AA) adıyla bilinen edisyonadaki cilt ve sayfa numaraları temel alındı. Almanya'da Kant-Gesellschaft'ın *Kant-Studien* için belirlediği kurallar çerçevesinde kullanılan Kant'ın eserlerinin Almanca kısaltmalarına karşı, Türkiye'de Kant üzerine yapılan akademik çalışmalarda eser adlarının Türkçe karşılıklarının ve kısaltmalarının yerleşmesi adına tüm atıflarda Türkçe kısaltmalar kullanıldı. Bu nedenlerle daha açıklayıcı olması adına, Kant külliyatında en fazla başvurulan eserlerin orijinal başlıkları, Türkçe çevirileri ve kısaltmaları kitabın başındaki tabloda gösterildi.

Bu kitap, bildiğim kadarıyla, bir filozofun temel metinlerinden birine odaklanan ve alanında uzman yazar ekibinin Türkçe olarak kaleme aldığı ilk detaylı incelemedir. Bu kılavuzun Türkçede hem yeni Kant araştırmalarına hem de başka filozofların temel eserlerine dair yapılabilecek benzer çalışmalara ilham vermesini diliyor, başta Gökhan Savaş, Sefa Melih Akgün ve Türkiye Kant Topluluğu'nun bütün bileşenleri olmak üzere eserin ortaya çıkmasında emeği geçen herkese içtenlikle teşekkür ediyorum.

Kitap Editörü

Umut Eldem

Mart 2025, İstanbul